

**مفهوم، گستره، عوامل و پیامدهای شک
از منظر قرآن و حدیث**

www.ketab.ir

رحمان دهقانی آستمال

سرنساخته دهقانی آستمال، رحمان، ۱۳۶۴
 عنوان و نام پدیدآور مفهوم، گستره، عوامل و پیامدهای شک از منظر قرآن و حدیث، رحمان
 دهقانی آستمال
 مشخصات نشر: تهران، نور هدایت، ۱۴۰۱
 مشخصات ظاهری: ۱۷۰ ص. | مقبوض: جدول نمودار
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۷-۷۴-۹
 وضعیت فهرست نویسی: هیتا
 یادداشت: کتبخانه، ص ۱۶۱ - ۱۷۰
 موضوع: (امان‌السلام) - جنبه‌های قرآنی
 Faith (Islam) -- Qur'anic teaching
 موضوع: (امان‌السلام) -- احادیث
 Faith (Islam) -- Hadiths
 رده بندی تکبیر: ۴۰۱BP
 رده بندی دیویی: ۶۵۱-۷۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۶۷۰۴۲
 اطلاعات رگورد کتابشناسی هیتا
 تاریخ درخواست: ۱۳۰۱۰۳۱۱
 تاریخ پاسخگویی: ۸۸۶۶۵۲۱
 کد پیگیری: ۸۸۶۶۵۲۱

مفهوم، گستره، عوامل و پیامدهای شک از منظر قرآن و حدیث

مؤلف: رحمان دهقانی آستمال
 ناشر: نور هدایت
 مجری طرح: اندیشه ناب فردا
 صفحه آرای: مرتضی دولتی
 تویت چاپ: اول بهار ۱۴۰۱
 شمارگان: ۵۰۰
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۷-۷۴-۹

حق چاپ این اثر برای نشر نور هدایت محفوظ می‌باشد.

نشانی: خیابان کریمخان زند، خیابان خردبند شمالی، کوچه
 اعرابی ۴، پلاک ۴، تلفن: ۰۹۱۹۴۵۴۰۸۲۹ - ۸۸۸۱۲۳۰۷

فهرست مطالب

۱۵.....	پیشگفتار.....
	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۹.....	۱-۱ مقدمه.....
۱۹.....	۱-۲ کلیات.....
۲۰.....	۱-۲-۱ بیان مسئله.....
۲۰.....	۱-۲-۲ هدف از انجام تحقیق.....
۲۰.....	۱-۲-۳ سابقه تحقیق.....
۲۱.....	۱-۲-۴ سؤال‌ها.....
۲۲.....	۱-۲-۵ فرضیه‌ها.....
۲۲.....	۱-۲-۶ روش تحقیق.....
۲۵.....	۳-۱ بررسی مفهوم و گستره کاربرد شک در قرآن کریم.....
۲۵.....	۱-۳-۱ واژه های عربی به همراه اعراب «شک».....
۲۵.....	۱-۳-۱-۱ واژه شک در لغت.....
۲۸.....	۱-۳-۱-۲ واژه شک در اصطلاح.....
۲۸.....	۱-۳-۱-۳ گستره کاربردی واژه «شک» در قرآن کریم.....
۲۹.....	۱-۳-۲ واژه «ریب».....
۲۹.....	۱-۳-۲-۱ واژه «ریب» در لغت.....
۳۳.....	۱-۳-۲-۲ واژه ریب در اصطلاح.....
۳۴.....	۱-۳-۲-۳ تفاوت‌های معنایی «ریب» با «شک».....

- ۲۵..... ۴-۲-۱ گستره کاربرد واژه «ریب» در قرآن کریم
- ۳۵..... ۳-۳-۱ واژه «تذبذب»
- ۳۵..... ۱-۳-۳-۱ واژه تذبذب در لغت
- ۳۷..... ۱-۳-۳-۲ واژه تذبذب در اصطلاح قرآنی
- ۳۷..... ۱-۳-۳-۳ تفاوت معنایی «تذبذب» با «شک» و «ریب»
- ۳۷..... ۱-۳-۳-۴ گستره کاربرد واژه «تذبذب» در قرآن کریم
- ۳۸..... ۱-۳-۴ واژه «ظن»
- ۳۸..... ۱-۳-۴-۱ واژه ظن در لغت
- ۴۲..... ۱-۳-۴-۲ واژه ظن در اصطلاح
- ۴۳..... ۱-۳-۴-۳ تفاوت معنایی «ظن» با «شک»، «ریب» و «تذبذب»
- ۴۴..... ۱-۳-۴-۴ گستره کاربرد واژه «ظن» در قرآن کریم
- ۴۶..... ۱-۳-۵ واژه «حسبان»
- ۴۶..... ۱-۳-۵-۱ واژه حسبان در لغت
- ۴۷..... ۱-۳-۵-۲ واژه حسبان در اصطلاح
- ۴۸..... ۱-۳-۵-۳ تفاوت معنایی «حسبان» با «ظن»
- ۴۸..... ۱-۳-۵-۴ گستره کاربردی واژه «حسبان» در قرآن کریم
- ۴۸..... ۱-۳-۶ واژه «زعم»
- ۴۸..... ۱-۳-۶-۱ واژه زعم در لغت
- ۵۰..... ۱-۳-۶-۲ واژه «زعم» در اصطلاح
- ۵۰..... ۱-۳-۶-۳ تفاوت معنایی «زعم» با شک

- ۴-۶-۱ گستره کاربرد واژه «زعم» در قرآن کریم..... ۵۱
- ۷-۳-۱ واژه «شبهه»..... ۵۱
- ۱-۷-۳ واژه «شبهه» در لغت..... ۵۱
- ۲-۷-۳ واژه «شبهه» در اصطلاح..... ۵۳
- ۳-۷-۳ تفاوت معنایی واژه «شبهه» با شک..... ۵۳
- ۴-۷-۳ گستره کاربردی واژه «شبهه» در قرآن کریم..... ۵۳
- ۸-۳-۱ واژه «التباس»..... ۵۴
- ۱-۸-۳ واژه «التباس» در لغت..... ۵۴
- ۲-۸-۳ واژه «التباس» در اصطلاح..... ۵۵
- ۳-۸-۳ تفاوت معنایی واژه «التباس» با شک..... ۵۶
- ۴-۸-۳ گستره کاربرد واژه «التباس» در قرآن کریم..... ۵۶
- ۹-۳-۱ واژه «مریئة»..... ۵۷
- ۱-۹-۳ واژه «مریئة» در لغت..... ۵۷
- ۲-۹-۳ واژه «مریئة» در اصطلاح..... ۵۹
- ۳-۹-۳ تفاوت معنایی واژه «مریئة» با شک..... ۵۹
- ۴-۹-۳ گستره کاربرد واژه «مریئة» در قرآن کریم..... ۵۹
- ۴-۱ نتایج فصل اول..... ۶۰
- فصل دوم: عوامل شک از منظر قرآن و احادیث
- ۱-۲ مقدمه..... ۶۵
- ۲-۲ شک در حوزه‌ی خداشناسی..... ۶۵

- ۶۶..... ۲- ۲- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۶۹..... ۲- ۲- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۷۰..... ۲- ۳ شک در رسالت انبیاء (علیهم السلام)
- ۷۱..... ۲- ۳- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۷۲..... ۲- ۳- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۷۳..... ۲- ۴ شک در کتب آسمانی
- ۷۴..... ۲- ۴- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۷۵..... ۲- ۴- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۷۵..... ۲- ۵ شک در قیامت
- ۷۶..... ۲- ۵- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۸۱..... ۲- ۵- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۸۲..... ۲- ۶ شک در دین و باورهای عقیدتی
- ۸۳..... ۲- ۶- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۸۴..... ۲- ۶- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۸۵..... ۲- ۷ شک به وحی و محتوای رسالت انبیاء صلوات الله علیه و آله
- ۸۶..... ۲- ۷- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۸۶..... ۲- ۷- ۲ عوامل مستخرج از احادیث
- ۸۶..... ۲- ۸ شک به ابتلائات الهی
- ۸۷..... ۲- ۸- ۱ عوامل مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۸۸..... ۲- ۸- ۲ عوامل مستخرج از احادیث

فصل سوم: پیامدهای شک از منظر قرآن و احادیث

- ۹۱..... ۱- ۳- مقدمه
- ۹۱..... ۲- ۳- ضلالت و گمراهی
- ۹۲..... ۱- ۲- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۹۴..... ۲- ۲- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث
- ۹۵..... ۳- ۳- خسارت نفس
- ۹۶..... ۱- ۳- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۹۸..... ۲- ۳- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث
- ۱۰۰..... ۲- ۳- هلاکت
- ۱۰۱..... ۱- ۲- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۱۰۳..... ۲- ۴- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث
- ۱۰۳..... ۵- ۳- عذاب و غضب الهی
- ۱۰۴..... ۱- ۵- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۱۱۳..... ۲- ۵- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث
- ۱۱۳..... ۶- ۳- محروم شدن از هدایت
- ۱۱۴..... ۱- ۶- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۱۱۵..... ۲- ۶- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث
- ۱۱۵..... ۷- ۳- کفر و شرک به خداوند
- ۱۱۷..... ۱- ۷- ۳- پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم
- ۱۱۸..... ۲- ۷- ۳- پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۱..... ۳- ۸ ابتلاء (آزمایش الهی)

۱۳۱..... ۳- ۸- ۱ پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم

۱۳۳..... ۳- ۸- ۲ پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۳..... ۳- ۹ محروم شدن از مغفرت و شفاعت

۱۳۴..... ۳- ۹- ۱ پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم

۱۳۴..... ۳- ۹- ۲ پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۵..... ۳- ۱۰ حیط اعمال

۱۳۶..... ۳- ۱۰- ۱ پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم

۱۳۷..... ۳- ۱۰- ۲ پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۷..... ۳- ۱۱ انجام گناه و تمسک به امام باطل

۱۳۸..... ۳- ۱۱- ۱ پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم

۱۳۰..... ۳- ۱۱- ۲ پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۱..... ۳- ۱۲ نابودی و تباهی

۱۳۱..... ۳- ۱۲- ۱ پیامدهای مستخرج از آیات قرآن کریم

۱۳۳..... ۳- ۱۲- ۲ پیامدهای مستخرج از احادیث

۱۳۵..... ۳- ۱۳ نتایج فصل سوم

فصل چهارم: راهکارهای مقابله با شک از منظر قرآن و حدیث

۱۳۹..... ۴- ۱ مقدمه

۱۳۹..... ۴- ۲ تمسک به قرآن کریم

۱۴۰..... ۴- ۲- ۱ شواهد قرآنی

شک یکی از آسیب‌های اعتقادی انسان و آفت ایمان است. برای دست‌یابی به ایمان راسخ، لازم است تا بدون توقف در گذرگاه بنیان افکن شک و عبور از آن به یقین ایمان و کمال نفس دست پیدا کرد. انسان از لحظه تولد تا مرگ در معرض وسوسه‌ها و تسویلات شیاطین قرار گرفته است و اگر درگیر شک‌ها و تردیدها شده و با آنها مقابله نکند، بتدریج از صراط مستقیم حق، خارج شده و گرفتار سنت‌های الهی از جمله ابتلاء، حبط اعمال، هلاکت و نابودی می‌شود. به این دلیل مبارزه با شک و تردید به صورت مستمر در نفس آدمی جریان دارد و تا زمانی که انسان در مقام اطمینان بایستد و حقیقت را به وضوح ادراک نماید طی طریق بدون تمسک به آیات قرآن کریم و رهنمودهای حاملان وحی که بهترین و موثرترین راه مراجعه برای هدایت بشری است امکان پذیر نیست.

بنابراین در این کتاب سعی از تبیین مفاهیم و گستره کاربرد شک در قرآن کریم، گزاره‌های مربوط به عوامل بروز آن از جمله اعراض از یاد خدا و پیروی از گمان، هوای نفس و شیطان - تعقل و تفکر در حقیقت انسان و آفاق - دنیا تقلید کورکورانه - عدم معرفت، تعقل و تفکر در حقیقت انسان و آفاق - دنیا محوری و مال دوستی - عمل نکردن به دانسته‌های یقینی و جدال باطل و ... از قرآن و احادیث استخراج شده و پیامدهای ناشی از شک از جمله ضلالت و گمراهی، خسارت نفس، هلاکت، عذاب و غضب الهی، محروم شدن از هدایت، محروم شدن از مغفرت و شفاعت، کفر و شرک به خداوند، ابتلاء، حبط اعمال و ... مورد استخراج و بررسی قرار گرفته است و در نهایت راهکارهای قرآنی و حدیثی همچون تمسک به قرآن کریم، پیروی از اهل بیت (علیهم‌السلام)، افزایش مراتب علم و آگاهی، تعقل، تفکر و ژرف‌اندیشی در شناخت حقایق، عمل به دانسته‌های یقینی، پرهیز از مجادله باطل در پذیرش حق، تقوای الهی و غلبه بر هوای نفس، برای مقابله با شک معرفی شده است.